Holland 1000 jaar geleden

Meer weten?
Klik hier

Terug naar de plaat

Holland 1000 jaar geleden

INHOUD

- Waar kijken we naar?
- Abdij van Egmond
- Huldtoneel
- Kerkje van Velsen
- Ridders over de Heerenweg
- Haarlem
- Rijnsburg en Oegstgeest
- Beren, wolven, vogels en vissen
- Ontginningen
- Utrecht en de Vecht
- Den Haag
- Vlaardingen 1018

Colofon

Concept en inhoud
Tim de Ridder en Ad van der Zee
Tekening
Josefien Versteeg
Grafisch ontwerp
studioBoven, Mirjam Wilbrink

Deze schoolplaat is mede mogelijk gemaakt door Gemeente Vlaardingen, Provincie Zuid-Holland en Erfgoedhuis Zuid-Holland.

provincie ZUID HOLLAND

ERFGOEDHUIS ZUID·HOLLAND

ONTSTAAN VAN HOLLAND

Gemeente Vlaardingen

Terug naar de inhoud

Waar kijken we naar?

We zien hier de kust van Holland tussen Vlaardingen (linksonder) en Egmond (rechtsboven). Aan de overkant van de Noordzee, die wat smaller is getekend dan hij in het echt is, ligt Engeland. Vikingen en andere piraten maken de Noordzee onveilig. Holland bestond eigenlijk alleen maar uit een smalle strook langs de kust en de duinen. Langs de rivieren woonden ook mensen, maar voor de rest was het één groot moerasbos. Er woonden toen naar schatting ongeveer 30.000 mensen in heel Holland. Nu zijn dat er ruim 6 miljoen (Noord- en Zuid-Holland samen).

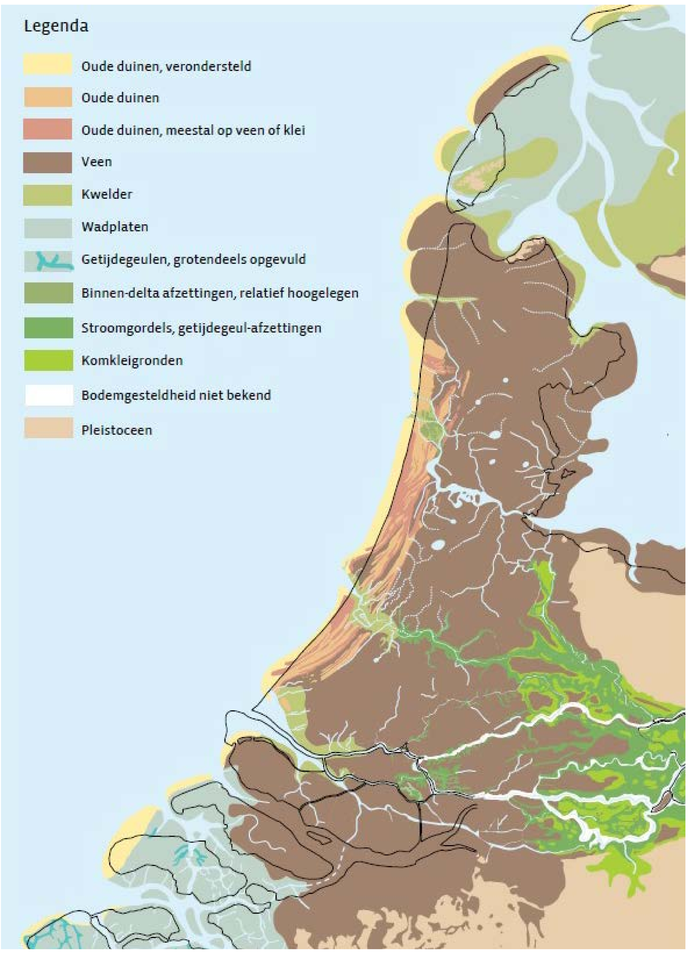

De omtrek van het huidige Noord- en Zuid-Holland geprojecteerd op een kaartje hoe Holland er 1000 jaar geleden bij lag.

De toren rechtsonder staat in Utrecht, lange tijd de enige grote stad in het toenmalige Nederland. Hier woonde de bisschop van Utrecht, die over een groot deel van het land regeerde. In Holland was een graaf de baas, officieel in opdracht van de Duitse koning, maar die woonde ver weg en kwam hier eigenlijk nooit. De graaf van Holland en de bisschop van Utrecht waren belangrijke edelen, die regelmatig ruzie hadden.

Klik hier voor een filmpje over het Ontstaan van Holland

Terug naar de inhoud

Abdij van Egmond

Rechtsboven zien we de abdij van Egmond, die in 1018 al zeker honderd jaar oud was en een belangrijk centrum van geleerdheid. Er woonden en werkten monniken en het was één van de weinige plekken in Holland waar mensen woonden die konden lezen en schrijven. De abdij bezat ook veel landerijen verspreid over Holland, die vanuit hier werden beheerd en geadministreerd. Hoge edelen zoals de graaf van Holland vonden het eervol om land aan die abdij cadeau te geven die daardoor steeds rijker werd.

De abdij van Egmond werd in 1573 in een oorlog verwoest. Maar vlak daarvoor moet hij er zó hebben uitgezien.

Huldtoneel

Even ten zuiden van Egmond ligt een heuveltje met daaromheen een cirkel van bomen. Dat heuveltje was het 'huldtoneel'. Als er een nieuwe graaf van Holland werd benoemd liet hij zich hier inhuldigen door de Kennemers, de bewoners van het noordelijk kustgebied. Dat de graaf ook in dat stukje Holland de baas was, was namelijk niet vanzelfsprekend en moest bij zijn aantreden door de bewoners bevestigd worden. Deze bijzondere plek bestaat nog steeds en ligt bij Heemskerk.

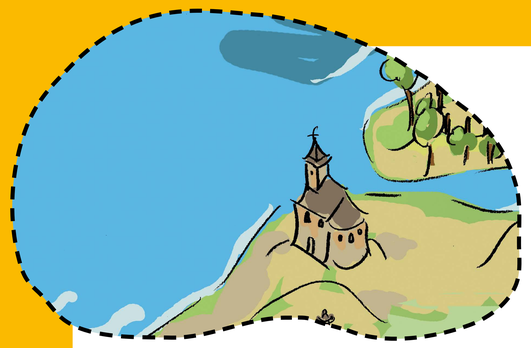

Kerkje van Velsen

In Velsen staat al heel lang een klein kerkje. Het werd gesticht door de missionaris Willibrord (die uit Engeland kwam) en stamt uit het jaar 722. Het is de oudste kerk van Holland, hoewel het gebouw door de jaren heen wel steeds is aangepast. Die inham van de zee even ten noorden van het kerkje is het restant van een oude zee-arm, het Oer-IJ. Rond het jaar 1000 liggen er duinen overheen, tegenwoordig ligt op deze plek het Noordzeekanaal.

Terug naar de inhoud

Ridders over de Heerenweg

Omdat Holland voor het grootste deel uit water en moeras bestond kon je eigenlijk alleen via het strand of door de duinen van noord naar zuid reizen. Direct achter de duinen loopt vanaf Egmond een weg naar het zuiden toe.
Een groot deel van die weg heet nog steeds de ‘Heerenweg’. Als je van oost naar west of andersom reisde kon je beter per schip gaan, de rivieren stromen immers van oost naar west.

Haarlem

Haarlem is een oude Hollandse stad, maar bestond in 1018 uit niet meer dan een paar boerderijen en een kerkje. De kleine meertjes ten zuiden van Haarlem zouden later aan elkaar groeien tot een groot ‘Haarlemmermeer’, dat vervolgens in de 19de eeuw werd ingepolderd.

Rijnsburg en Oegstgeest

Leiden bestond nog niet in 1018, maar het dorp Oegstgeest al wel. Niet ver daar vandaan lag een hele belangrijke nederzetting: Rijnsburg, de burcht aan de Rijn. Deze burcht was behoorlijk groot en bestond vooral uit lege ruimte beschermd door een rij puntige palen en een gracht. Als het nodig was konden de mensen uit de buurt met hun koeien en schapen naar de burcht, waar ze veilig waren voor vijanden.

Die vijanden waren in de 9de en 10de eeuw vooral de Noormannen (Vikingen) die per schip de rivieren op voeren om dorpen en kerken te plunderen. De Rijnsburg is dan ook niet voor niets gebouwd bij de monding van de Rijn. Zo probeerden de mensen te voorkomen dat de Noormannen verder het land in konden varen, maar dat lukte niet altijd.

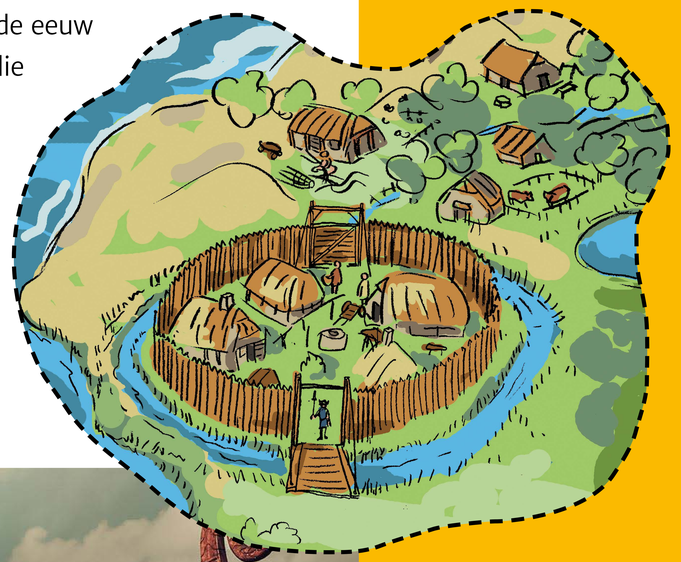

De Vikingen waren woeste krijgers en ze beschikten over hele snelle schepen.

Terug naar de inhoud

Beren, wolven, vogels en vissen

Holland was in de elfde eeuw nog een woest gebied. Er liepen wolven rond en we weten dat er ook beren hebben geleefd. Van één zo'n beer, misschien wel de laatste, is het skelet gevonden in de duinen bij Noordwijk. Verder leefden er herten en wilde zwijnen en ook heel veel vogels. Op al die dieren werd gejaagd en er werd ook veel gevist, wat logisch is in een gebied met zoveel water.

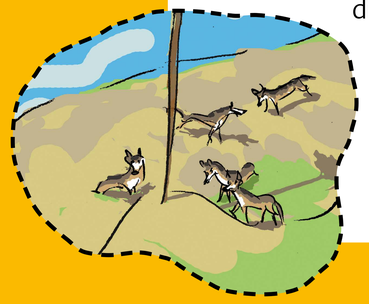

Utrecht en de Vecht

Utrecht ligt op de plek waar de Vecht zich afsplitst van de Oude Rijn. Via de Vecht was Utrecht verbonden met de zee en daarom was het belangrijk dat de monding van de Vecht goed bewaakt werd. De versterking op deze plek groeide later uit tot het stadje Muiden. In de 13de eeuw veroverde de graaf van Holland die plek en bouwde hij er een kasteel: het Muiderslot.

In 1018 was Utrecht de enige grote stad in het Nederlandse grondgebied. De bisschop van Utrecht (je ziet hem op de toren staan kijken) was een machtig man. Hij beschouwde de graaf van Holland als zijn *vazal* (dienaar), maar die dacht daar zelf heel anders over.

Ontginning

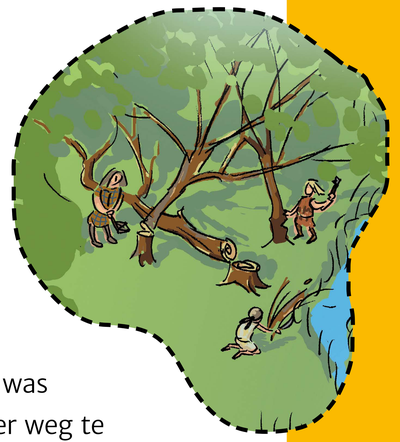

Een groot deel van Holland bestond vroeger uit ondoordringbaar bos en moeras, waar bijna niemand woonde. Maar gaandeweg gingen de mensen dat gebied ontginnen. Ze hakten bomen om en legden op de open plekken akkers aan. Ze bouwden boerderijen, hielden schapen en koeien en als de grond te nat was groeven ze sloten om het overtollige water weg te laten lopen. Zo werd Holland steeds beter geschikt voor landbouw en konden er nieuwe mensen komen wonen.

Een typisch Hollands ontginningslandschap: ooit was het moerasbos, maar door het graven van sloten liep het water weg en kon het in gebruik worden genomen voor de landbouw.

Terug naar de inhoud

Den Haag

In de 13de eeuw bouwden de graven van Holland ook een kasteel op de plek waar nu het Binnenhof in Den Haag is.
Hier is nog altijd de regering van ons land gevestigd. Het kasteel bestond nog niet in 1018, maar het zou gebouwd worden op de plek waar je nu het ooievaarsnest ziet.
Ook hier liepen ooit wolven rond.

De Ridderzaal is het oudste deel van het Binnenhof en bestaat nog steeds. Elk jaar, op Prinsjesdag, komt de koning er de troonrede voorlezen.

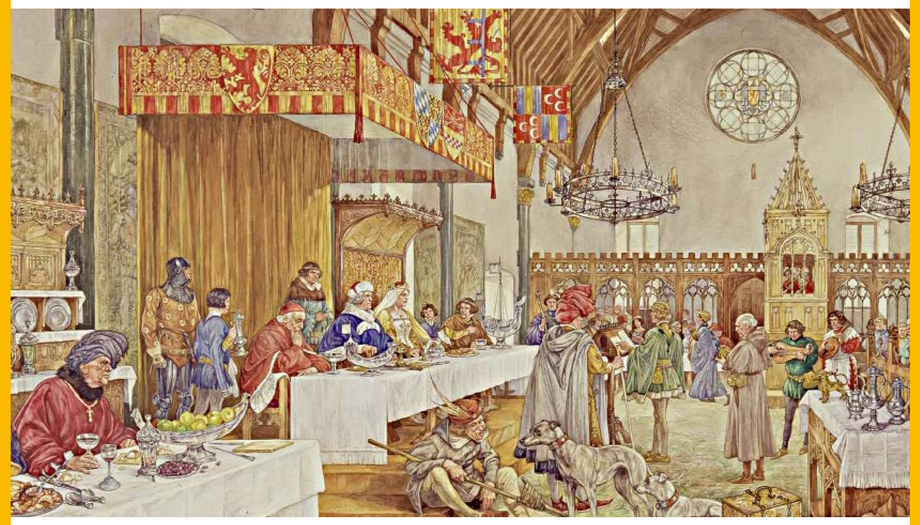

In de Middeleeuwen was die Ridderzaal de ontvangstzaal van de graven van Holland. Ze hielden daar grote feesten.

Vlaardingen 1018

Ook aan de monding van de Maas, op de plek waar nu Vlaardingen ligt, bouwden de mensen een burcht om zich te verdedigen tegen piraten zoals de Noormannen. Graaf Dirk III van Holland beschouwde dit gebied als zijn eigendom. Hij vestigde zich in de burcht van Vlaardingen en en eiste tolgeld van alle schepen die voorbij voeren. Hij nodigde ook nieuwe mensen uit om in Holland te komen wonen en te helpen de wildernis te ontginnen. Dat leverde hem nog meer inkomsten op.

De bisschop van Utrecht en de Duitse koning vonden dat graaf Dirk veel te veel zijn eigen gang ging in wat zij als hún grondgebied beschouwden. Ze stuurden een ridderleger op hem af, dat door Dirk III en zijn mensen werd verslagen tijdens de Slag bij Vlaardingen. Dat was op op 29 juli 1018, nu ruim 1000 jaar geleden. Vanaf dat moment hadden de bisschop en de koning minder te zeggen in Holland.
Dirk III en zijn nakomelingen regeerden Holland daarna nog honderden jaren.

Kijk hier de aankondiging van de Slag bij Vlaardingen

Kijk hier het verslag van het naspelen van de Slag op 9 en 10 juni 2018